

ΑΛΒΑΝΙΑ

ΜΙΑΤΟΥ Μ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ

(Μία απόπειρα προσεγγίσεως Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων
κατὰ τὸ 1877 - 1878)

ΑΝΑΤΥΠΙΟΝ ΕΚ ΤΟΥ Β' ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ Ν. ΚΟΥΒΑΡΑ
ΑΘΗΝΑΙ — 1962

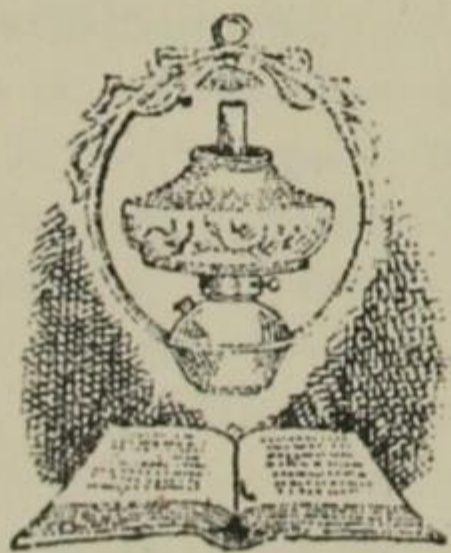
1/2

ΜΙΑΤΟΥ Μ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ

(Μία απόπειρα προσεγγίσεως Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων
κατὰ τὸ 1877 - 1878)

ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ Β' ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ Ν. ΚΟΥΒΑΡΑ
ΑΘΗΝΑΙ — 1962

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ

Μία απόπειρα προσεγγίσεως Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων
κατὰ τὸ 1877 - 1878

Αἱ σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν ἀπησχόλησαν ὅλας τὰς γενεὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατ' αὐτὴν καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους μέχρι σήμερον. Πλῆθος συγγραφέων, κατὰ καιρούς, διπλωματῶν, στρατιωτικῶν, καθηγητῶν πολλάκις εἶχον ἐγκύψει εἰς τὸ θέμα διὰ βιβλίων ἢ σχετικῶν δημοσιευμάτων εἰς περιοδικὰ ἢ ἑφημερίδας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡ αἰωνία ἀπὸ βορρᾶ πίεσις καὶ τὸ βαρὺ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων ψυχικῶς εἶχον ὠθήσει ὅλους πρὸς ἀνεύρεσιν βάσεως διὰ τυχὸν δυνατὴν ἀπλοποίησιν τῶν καταθλιπτικῶν αὐτῶν προβλημάτων. Φυσικὸν ἐπομένως ἦτο, εἰς ὅλους ἐκτὸς τῆς παραδόσεως, νὰ προσβλέψουν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, θεωροῦντες αὐτὴν ὡς τὴν μόνην εἰς τὰ Βαλκάνια συγγενικὴν τῶν Ἑλλήνων χώραν. Ἀρχίζοντες δὲ ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς συγγενείας εὕρισκον, ὀρθῶς ἄλλως τε, τοὺς Ἀλβανοὺς ἐκτεθειμένους εἰς τοὺς ἰδίους μὲ αὐτοὺς κινδύνους τῆς τρικυμίας, ποὺ ἐπεκράτησεν ἐπ' αἰῶνα σχεδὸν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀπὸ τὸν κοινὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐγεννήθη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ σκέψις τῆς ἐνώσεως Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας, ἡ ὁποία θὰ ἀπλοποιεῖ τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας τοῦ σχετικοῦ προβλήματος. Ἡ πολλὴ ἐπιθυμία, κατὰ ἀγγλικὸν γνωμικόν, ἦτο ὁ πατὴρ τῆς σκέψεως. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ σύλληψις τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἐκάλυπτε τὴν ἑλληνικὴν πλευρὰν ἀπὸ ὅλας τὰς ἀπόψεις καὶ προπαγανδισθεῖσα διὰ τῶν βιβλίων καὶ γενικῶς τοῦ τύπου καὶ τῆς ἀδελφικῆς διαβιώσεως μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔμεινε μόνιμος μέχρι σήμερον εἰς τὰς ψυχὰς μέχρι τοῦ 1906, ὅτε μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐκπροσώπου τῶν μαχητῶν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος Κορομηλᾶ, ὡς θὰ ἴδωμεν :

Ἄλλ' ἡ συνταύτισις τῶν τυχῶν τῶν δύο ἔθνῶν ὤφειλε βεβαίως

νά ἐπιδιωχθῆ κατόπιν σοβαρᾶς μελέτης καὶ τῶν ἀλβανικῶν δυσκολιῶν, ἀπ' ἀρχῆς τιθεμένου κατὰ μέρος τοῦ παράγοντος τῆς συγγενείας. Διαφαίνεται συνεπῶς ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς διέφευγεν ἀπὸ τὰς σκέψεις τῶν Ἑλλήνων ἡ σοβαρὰ αὐτὴ λεπτομέρεια. Ἴσως ἀπὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐποχῆς, δικαιολογημένου μὲν ἐντὸς ἀναλογιῶν, ἐκ τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἔργου των, τὸ ὁποῖον ὠδήγει κατ' αὐτοὺς εἰς ἀνασύστασιν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὁποίας ἡ ἔνωσις Ἀλβανίας καὶ Ἑλλάδος ἦτο δι' αὐτοὺς φυσιολογικὴ ἐξέλιξις. Ἀτυχῶς τοὺς διέφευγεν τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἀλβανοί, περιελθόντες ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν τουρκικὴν καὶ γενόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον μουσουλμᾶνοι καὶ μάλιστα κατόπιν μελετημένου πολιτικοῦ σκοποῦ τοῦ κατακτητοῦ, ἐνέμοντο φυσιολογικῶς τὴν νέαν αὐτοκρατορίαν. Δὲν φαίνεται νὰ ὑπελόγισαν πολὺ τὸ νέον τῶν Ἀλβανῶν θρήσκευμα ὡς παράγοντα, ἴσως ἀπὸ τὴν γνωστὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας διάθεσιν πρὸς ἀνεξιθρησκείαν, ὃ ὁποῖος ὅμως διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸν μακραίωνα βίον των παρενεβάλλετο μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν.

Ὅπως δὴποτε τὰ ὡς ἄνω δεδομένα ἀναγκαστικῶς ἐνέπνεον τὰς ἀλβανικὰς τάσεις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης ἑλληνικῆς δυναστείας. Ἀτυχῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας δυναστείας, εἰς αὐτὰ προσετέθη νέος παράγων εἰς Ἀλβανίαν, ὕπουλος καὶ διαιρετικὸς, ἀναγκαστικῶς οὐδόλως περιφρονητέος διὰ τὰς σοβαρὰς συνεπειὰς του, ὃ προπαγανδισμὸς τοῦ σωβινισμοῦ εἰς Ἀλβανίαν καὶ ψευδῶν κατηγοριῶν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς παρακολουθούσης αὐτὴν Αὐστρίας.

Ἀπὸ τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἐξέτασιν τῶν ὡς ἄνω τάσεων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλβανῶν εὐκόλως νομίζομεν συμπεραίνεται διατί, ἂν καὶ τὰ δύο μέρη ἐπλησίαζον, αἱ πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετ' αὐτὴν, ἀπὸ τοῦ 1829, πολλαπλαῖ προσπάθειαι συνεννοήσεως, εἴτε πρὸς κοινὸν βασιλείον, ἔνωσιν, εἴτε πρὸς ἴδρυσιν δυαδικοῦ βασιλείου ὑπὸ βασιλέα «Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν» οὐδέποτε ἠὺδοκίμησαν. Κατὰ καταπληκτικὸν δὲ τρόπον αἱ πολλαπλαῖ αὐταὶ προσπάθειαι οὐδεμίαν ποτὲ ἀφῆκαν ἀπήχησιν. Ἀπὸ τὴν περιέργως διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐπίμονον αὐτὴν πολιτικὴν ὁλόκληρος αἰὼν ἀπωλέσθη καὶ αἱ διαφυγοῦσαι εὐκαιρίαι μιᾶς ἄλλης

πολιτικῆς νομίζομεν εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν σφάλμα τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα, ποίας πολιτικῆς ; Ἀτυχῶς ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν γράφοντα μακρὰν ἐπέκτασιν τῆς παρούσης εἰσηγήσεως ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἄντ' αὐτῆς ὅμως παραθέτει κατὰ πολὺ μεγαλυτέρας ἀξίας συμπεράσματα, ἀντὶ τῶν ἰδικῶν του, ἐξ ἐπισήμου ἐκθέσεως ἀνθρώπου ὄχι τυχαίου, πολιτικοῦ μετέπειτα τῆς Ἀλβανίας. Ἀφοσιωμένος εἰς τοὺς Ἑλληνας καὶ ὑποστηρικτῆς τῆς νέας πολιτικῆς των τοῦ 1906 μετεπήδησεν εἰς τοὺς Ἀλβανούς τὸ 1912 γενόμενος ὑπουργὸς τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως Αὐλῶνος καὶ παραμείνας ἔκτοτε εἰς Ἀλβανίαν ἢ ἐξορίαν ὡς πολιτικὸς αὐτῆς. Πρόκειται περὶ τοῦ Μ. Τούρτουλη ἰατροῦ εἰς Κάϊρον. Ὁ πολὺς Κορυτσαῖος κάτοχος βεβαίως τελείως τοῦ θέματος γράφει τὰ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ ἐγειρομένου ἐρωτήματος εἰς ἐκθεσίν του ὀλίγον πρὸ τοῦ 1912.

«Οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ ὄντως ἀγαπῶσι τὴν ἐκ τῆς Τουρκίας ἀπόσπασιν τῆς χώρας των, εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦσι τὴν εἰς ἡγεμονίαν ἀνεξάρτητον ἀνακήρυξιν τῆς Ἀλβανίας ; Ναὶ καὶ ὄχι. Ἐὰν ἐπρόκειτο ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις νὰ ἐξαλειφθῇ ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἀναμφιβόλως ἐπιθυμοῦσι τὴν σύστασιν ἀλβανικῆς ἡγεμονίας καὶ ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ιδέας ταύτης τὰ πάντα θὰ πράξωσι, τὰ πάντα θὰ θυσιάσωσιν, ὅποτεδῆποτε τοιαύτη περίπτωσις ἤθελε παρουσιασθῇ. Ἐν τῇ, ὅπωςδῆποτε καταρτισθησομένη Ἀλβανίᾳ θὰ ἔχωσι πάντοτε τὴν πλειοψηφίαν καὶ ὕστερον ὁ σχηματισμὸς ἀλβανικῆς ἡγεμονίας εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἀποφυγῆς τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ δι' αὐτούς. Ἀλλὰ προβληματικὸν καὶ σχεδὸν ἀδύνατον μᾶς φαίνεται νὰ ἡγάπων ἀλβανικὴν ἐθνότητα καὶ ἡγεμονίαν οἱ Ἀλβανοὶ μωαμεθανοί, ἐὰν ἐμειοψήφουν ὡς πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ὁ Σκενδὲρ — Βέης θὰ ἦτο τότε δι' αὐτούς πᾶν ἄλλο ἢ ἥρωάς των καὶ τὸ εἰδωλὸν των. Καθότι, ἐὰν, μὴ ἀπατώμεθα, ἅς μὴ λησμονήσωμεν τὴν μεγίστην ἀφομοιωτικὴν δύναμιν τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἥτις εἰς τὸν εἰς αὐτὴν προσερχόμενον ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἐθνισμοῦ ιδέαν.....».

Νομίζομεν ὅτι γίνεται καταληπτὸν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς ἐνώσεως ἢ τοῦ σχηματισμοῦ δυαδικοῦ βασιλείου κ.τ.λ. ἦσαν ξένα διὰ τοὺς Ἀλβανούς. Ἐβάδιζον πρὸς ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν μὲ τὰ

ἄλλα βαλκανικὰ κράτη μὲ μερικοὺς ὅρους περὶ ὑπάρξεως ἢ μὴ τῆς Τουρκίας. "Ολοὶ σήμερον γνωρίζομεν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὅτι τ' ἀνωτέρω ἀπεδείχθησαν ὀρθά.

Τὴν σκληρὰν ἀλήθειαν τῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεως μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν ἀντελήφθησαν τὸ πρῶτον οἱ Μακεδονομάχοι, οἱ ὅποιοι ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα τῶν βορείων συνόρων καὶ διεκδικήσεων εἰς ὅλην αὐτοῦ τὴν ὠμότητα. Εὐκόλως δὲ εἶδον ὅτι ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ Ἀλβανία μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως διεκδικήσῃ τὸ ἀπὸ βορρᾶ τῆς πόλεως τοῦ Μοναστηρίου τμῆμα τῆς Μακεδονίας μὲ γραμμὴν συνόρων πρὸς τὴν θάλασσαν βορείως τῆς Κορυτσᾶς καὶ βορείως τῶν Κεραυνίων ὀρέων. Ὁ Κορομηλᾶς ἔπεισε τὴν τότε κυβέρνησιν, καὶ γραπτῶς συνεφώνησε μετ' αὐτῶν ὁ πλέον διακεκριμένος τότε ἐκπρόσωπος τῶν Ἀλβανῶν Ἰσμαήλ Κεμάλ βέης Αὐλῶνος. Ἡ Ἑλλάς ἀνέλαβεν καὶ διέθετεν ἀναλόγους πόρους πρὸς διάδοσιν τῶν ἀλβανικῶν γραμμῶν καὶ τὴν προβολὴν τῆς συμφωνίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ συμφωνία αὕτη παρουσίαζε δύο ἐλαττώματα. Ἀναγκαστικῶς, ὡς ἐκ τῶν γεγονότων ἀνεφάνη ἀργὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὸ δὲ ἐπιβληθὲν μετ' ὀλίγον συνταγματικὸν καθεστῶς εἰς τὴν Τουρκίαν ἤνοιξε τοὺς ἄσκους τοῦ Αἰόλου εἰς τὸν ρωμαντισμὸν τῶν Ἀλβανῶν πατριωτῶν μὲ τὰς ὑπερφιάλους ἀξιώσεις των.

Ὅπως δὲ ἴσως ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων, ἡ πολιτικὴ τῆς δημιουργίας Ἀλβανίας ἀνεξαρτήτου, ὡς ἤθελον ταύτην οἱ Μακεδονομάχοι, ἦτο ἡ μόνη ἀπ' ἀρχῆς ὁδὸς ἐπιτυχίας τῆς Ἑλλάδος εἰς Ἀλβανίαν. Διότι ἡ τελευταία ἀναγκαστικῶς θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ πολὺν καιρὸν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐκ χαρακτῆρος δυσπιστίας της καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἐξέλιξιν της θὰ ἐξετίμα καλύτερον καὶ μὲ μεγαλυτέραν ἐμπειρίαν τοὺς κινδύνους της ὡς φυλῆς καὶ θὰ ἐπίστευεν εἰς κοινὸν μέτωπον, καὶ κοινὴν συμφωνίαν.

Ὅπως δὲ ἴσως βέβαιον εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1906 οἱ Ἕλληνες, ἔστω καὶ ἀργὰ πιστῶς ἐφήρμοσαν τὴν νέαν αὐτῶν πολιτικὴν εἰς Ἀλβανίαν, κατὰ δὲ τὴν ἐκρηξιν τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου τρεῖς φορὰς ἐσχέδιασαν ἀπόβασιν εἰς Αὐλῶνα μὲ σκοπὸν νὰ ἀνακηρύξουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἀλβανίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν

ὅμως φορὰν, περὶ τὴν 18 Νοεμβρίου 1912 ἡ ἀποφασισθεῖσα ἐκτέλεσις ὀριστικῶς ἐματαιώθη. Ἐὰν τοῦτο δὲν συνέβαινε ἢ μετέπειτα ἱστορία θὰ εἶχε γραφῆ ἴσως κατὰ κάποιον ἄλλον τρόπον. Χωρὶς τοὺς βλαβεροὺς φανατισμοὺς, χωρὶς ἀπραγματοποίητα ὄνειρα, μὲ πρακτικὴν εὐφυΐαν, μὲ ὄριμον συναίσθησιν κινδύνων θὰ ἀπέφευγον καὶ οἱ δύο λαοὶ τὰς θωπείας τῆς Ἰταλίας καὶ τὰς τελειοποιήσεις τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας.

Αἱ σφαγαὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1876 ἔδωκαν ἀφορμὴν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Ρωσσίαν νὰ κηρύξη καὶ πάλιν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Ὑποκινητῆς τῆς συρράξεως ἦτο ἡ σλαυόφιλος συντηρητικὴ μερὶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς μοναρχικῆς ιδέας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ τουρκικὸς θρόνος εἶχε περιέλθει εἰς τὸν γνωστὸν μας σουλτάν Χαμίτ, ὁ ὁποῖος προσποιούμενος τὸν φιλελεύθερον εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὴν χώραν τοῦ συνταγματικὸν πολίτευμα διὰ τοῦ Μ. Βεζύρου Μιδάτ πασᾶ, τὸ ὁποῖον βεβαίως οὐδέποτε ὠλοκληρώθη. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐπελθοῦσα ὡς ἄνω θύελλα εὐρῆκε τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτας διηρημένους μεταξὺ των δι' ἄμεσον δράσιν ὑπὲρ τῆς Ρωσσίας ἢ οὐδετερότητα καὶ παρασκευὴν διὰ διεκδικήσεις μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου. Ἄλλ' εὗρον τέλος βάσιν συνεννοήσεως διὰ σχηματισμοῦ οἰκουμενικῆς κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἦτο ὁ Τρικούπης. Ὁ ἔμπειρος καὶ βαθύνους αὐτὸς πολιτικὸς προσεπάθησε τότε νὰ προσεταιρισθῆ τοὺς Ἀλβανοὺς πρὸς συνεργασίαν καὶ κοινὴν ἐνέργειαν, ἀποστέλλων πρὸς αὐτοὺς ἀντιπροσώπους εἰς Κέρκυραν μὲν τὸν βουλευτὴν Πετμεζᾶν καὶ ἐντοπίους Μ. Λάμπαν καὶ ἄ. συνεργάτας μὲ σκοπὸν τὸν προσεταιρισμὸν τοῦ Γκιολέκα πάντοτε, πρὸς δημιουργίαν κινήματος. Ἡ οἰκογένεια Γκιολέκα ὑπῆρξεν ἀνεκάθεν φιλελληνικὴ καὶ ἐπεβεβαίωσε τὴν ἀφοσίωσίν της καὶ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1940 – 41. Εἰς Ἰωάννινα ἀπεστάλησαν διὰ πολιτικὰς μετὰ τῶν Ἀλβανῶν συνεννοήσεις οἱ ἀδελφοὶ Ἀραβαντινοί, ὁ Μαυρομάτης ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ὁ ἐκεῖ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Λόντος. Αἱ συζητήσεις κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1877 εἰς Ἰωάννινα, ὡς θὰ ἴδωμεν κατέληξαν εἰς ἀδιέξοδον, ἀλλ' ἐπανελήφθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν βραδύτερον, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1877, ὑπὸ τοῦ Σκουλούδη, ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου τοῦ Τρικούπη, ὁ ὁποῖος

πρὸ τῶν ἐπιμόνων ἀλβανικῶν ἀπαιτήσεων περὶ Ἡπείρου τηλεγραφικῶς ἀνεκάλεσεν αὐτόν, κλείσας οὕτω τὰς ἀτελευτήτους αὐτὰς συζητήσεις.

Ἀφοῦ ὁ ἀναγνώστης μελετήσῃ τὰς δημοσιευομένας κατωτέρω ἐκθέσεις ἀσφαλῶς θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε νοοτροπίαν καὶ πιθανὸν θὰ σχηματίσῃ ἰδίαν γνώμην μέχρι ποίου σημείου εἶναι πρακτικῶς δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ κάποτε εἰς τὸ μέλλον μιὰ συνεννόησις μετὰ τοὺς Ἀλβανούς. Ὅπως δὲ ἴσως ὅμως πιστεύει ὁ γράφων, ὅτι σύνδεσμος σταθερὸς μετὰ τοὺς Ἀλβανούς δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ στηριχθῇ εἰς τὸ περὶ συγγενείας τροπάριον. Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τὸν ρωμαντισμόν. Καὶ τὰ δύο ἄλλως τε εἶναι χρησιμώτατα, ἀλλὰ μετὰ τὴν σύνδεσιν. Διότι αὐτὸ ἔχει ἀποδείξει ὁ διαρρεύσας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρόνος. Ἐχοντες οἱ Ἀλβανοὶ τὸ ἐλάττωμα τῆς ἀπολύτου ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ ἀτομικισμοῦ, περιέργως πως, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες, ὠθοῦνται ὑπὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ τῶν εἰς ἀντίθετον κατεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ οὕτως ἀπὸ αἰῶνος οὐδέποτε ὁ ρωμαντισμὸς ἀπέδωκε καρπούς, ἄλλως τε οὔτε οἱ γείτονες διὰ τῆς προπαγάνδας τῶν θὰ ἄφηναν παρομοίαν ἐξέλιξιν.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ὡς ἄνω εἰσήγησις ἀρκούντως κατατοπίζει τὸν ἀναγνώστην, ὥστε νὰ παρακολουθήσῃ τὰ παρατιθέμενα ἀνέκδοτα ἔγγραφα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς γενομένας κατὰ τὸ 1877 ἐπισήμους συνεννοήσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πλήρως καταδεικνύονται αἱ διαθέσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλβανῶν, ἐνῶ ἡ Ρωσσία νικηφόρος προήλαυε καὶ ἡ Τουρκία διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Μίλτος Σπυρομίλιος

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ

1

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15 Ἰουλίου 1877

Κύριε Ὑπουργέ,

Καίτοι ἀσθενῆς καὶ πυρέσσων ἀπεβιβάσθην εἰς Κέρκυραν, ἠδυνήθην οὐχ' ἤττον νὰ ἐπιτελέσω ἀπάσας τὰς δι' ἐκεῖ ὁδηγίας τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος. Μετὰ τῶν κυρίων Μίχου, Πετμεζᾶ,

Βασιλάκη, Πολυλά, Λάππα καὶ λοιπῶν ὠμίλησα ἐφ' ὧν ἔδει ἐπὶ τῆς περὶ ἧς πρόκειται ὑποθέσεως. Λυποῦμαι δὲ πολὺ, διότι ἔκ τε τῆς ἐλλείψεως χρόνου (ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀτμοπλοίου τὴν 4 μ.μ. τῆς 12 καὶ ἐκ τῆς ἐπισυμβάσης ἀσθενείας μου, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω καὶ ἄλλα τινὰ πρόσωπα, ὅπως καὶ ἄλλοθεν ἀρυσθῶ χρησίμους τινὰς διὰ τὰ ἐνταῦθα πληροφορίας.

Ἀποβιβασθεὶς εἰς Ἀγίους Σαράντα, ἀμέσως νύκτωρ καὶ ἀσθενῶν ἔτι, ἐπεχείρησα τὴν δι' Ἰωάννινα ὁδοιπορίαν, ἣν εὔρον ἐπιπονωτέραν καὶ μακροτέραν τῶν ὑπολογισμῶν μου, καθότι, καίτοι ὠδοιπόρησα τὴν Τρίτην μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ ὀλόκληρον τὴν Τετάρτην, μόλις ἀφίχθην χθὲς (14) περὶ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν. Ἀμέσως δ' ἐκθέσας τῷ κυρίῳ Λόντῳ τὰ τῆς ἀποστολῆς μου καὶ τὰς προφορικὰς ὁδηγίας τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, προσεκάλεσα τὴν νύκτα τὸν κύριον Ἀραβαντινὸν καὶ ἐνεχείρισα αὐτῷ τὰς ἐπιστολάς· μὴ ὑπαρχούσης δὲ νεωτέρας τινὸς καὶ σπουδαίας τοπικῆς εἰδήσεως, ἀνέβαλον, διὰ σήμερον τὸ πρῶτ' τὴν μετὰ τοῦ κυρίου τούτου ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν μου ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως. Πρὸ ὀλίγου δὲ ἐλθὼν ὁ κύριος Ἀραβαντινὸς ἐξέθεσεν ἐνώπιον τοῦ κυρίου Λόντου καὶ ἐμοῦ τὰ ἐξῆς :

«Ἐξέθεσεν, ἐν πρώτοις, τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐνάρξεως τῶν διαπραγματεύσεων ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὅπως γνωρίζει ἡ Ὑμετέρα ἐξοχότης καὶ ὅπερ ἐντελῶς ἠγγόει ὁ κύριος Λόντος. Μᾶς ἐπληροφόρησε δὲ καὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ Ἀλβανοί, μεθ' ὧν διαπραγματευόμεθα, ἀντιπροσωπεύουσι τὴν πλειοψηφίαν τῆς μέχρι Σκοῦμπι Ἀλβανίας, εἰσὶ δὲ οἱ ἐξῆς ; Μεχμέτ Ἀλῆ Βέης, ἐκ Βερατίου (οἰκογενείας Βρυώνη), Ἀβδούλ βέης (Φράσαρης), Σουλεϊμάν Τάτρης (Ταῖρ Ἀμπάζης), ἐξ Ἄνω Τεπελένι, Μουσλίμ Ἀγᾶς, ἐκ Κάτω Τεπελένι, Μεχμέτ βέη Γκοροπάνης, ἐκ Πρεμετῆς.

Ἔτι οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἤρχισαν τὰς ἐργασίας των καὶ ἐπὶ τῆς πέραν τοῦ Σκοῦμπι Ἀλβανίας καὶ ὅτι ἡ ἰδία αὕτη ἤρχισεν ἤδη καὶ παρ' ἄλλοις νὰ ἐξαπλοῦται. Ἔτι οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι, ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Ἀλβανικὴν ἰδέαν, κινουῦνται ἐκ καθαρᾶς φιλοδοξίας καὶ φιλοπατρίας καὶ πλήρη πρὸς αὐτοὺς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην. Ἔτι εὐρίσκονται ἐνταῦθα ἤδη καὶ δὲν παραδέχονται ἐκτὸς μικρῶν τινῶν παραχωρήσεων, τὰς ἀντιπροτάσεις